

بررسی برون ده پژوهشی پایان نامه‌های دوره‌ی تخصص پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۰۲ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۲۲

خلاصه

مقدمه

یکی از مهمترین شاخصهای پژوهشی و تولید علم در دانشگاههای جهان، مقالات منتشر شده از تحقیقات علمی می‌باشد. تحقیق حاضر به بررسی مقالات منتشر شده از پایان‌نامه‌های دوره تخصص پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد پرداخته است.

روش کار

پایان‌نامه‌های منتشر شده از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۳ در مقطع دستیاری تخصصی مورد بررسی قرار گرفت. از طریق خروجی مقالات منتشر شده از سال ۱۳۸۹ تا سال ۱۳۹۷ به تفکیک پایگاههای استنادی حاصل شد. سپس میزان مقالات منتشر شده از پایان‌نامه‌ها مشخص و اندکس ژورنال مورد نظر تعیین گردید.

نتایج

تعداد ۴۶۷ پایان‌نامه از ۸۲۹ پایان‌نامه موجود (۵۶٫۳٪) منجر به انتشار مقاله شده‌اند و همچنین تعداد ۱۳۵ پایان‌نامه (۱۶٫۳٪) منجر به طرح در همایشها شده‌اند. بطور میانگین زمان مورد نیاز از دفاع پایان‌نامه‌ها تا انتشار مقالات حدود ۲ سال می‌باشد. دو پایگاه Web of Science و pubmed به ترتیب ۲۹ و ۲۲ درصد از مقالات را به خود اختصاص داده‌اند. از لحاظ بیشترین فراوانی مقالات منتشر شده در هر رشته می‌توان به رشته داخلی (۱۹٪ مقالات) و پس از آن اطفال (۱۲٪) و جراحی (۸٪ از کل مقالات) اشاره کرد. نتایج جستجو نشان دهنده آن است که تعداد ۵۳۵ پایان‌نامه (۶۴٫۵٪) دارای اعتبار تخصصی یافته مشخص بوده که مجموع آن برای تمامی رشته‌ها حدود ۱۴،۱۰۱،۷۳۸،۹۸۰ ریال می‌باشد (بطور میانگین حدود ۳ میلیون تومان برای چاپ هر مقاله).

نتیجه گیری

تنها نیمی از دانشجویان به انجام پژوهشهای بیشتر و ارائه مقاله از پایان‌نامه‌ها در زمینه رشته تخصصی خود پرداخته‌اند. ترسیم اهمیت امر پژوهش و تحقیقات و نیاز دستیابی به یافته‌های نوین پزشکی و همچنین ایجاد بستر لازم برای دانشجویان و توانمندسازی‌شان در امر نگارش مقاله می‌تواند به بالا بردن انگیزه آنها کمک کند.

کلمات کلیدی

پایان‌نامه، دوره دستیاری، مقاله، پژوهش، پایگاه‌های استنادی مقالات
بی‌نوشت: این مطالعه فاقد تضاد منافع می‌باشد.

مهسا خان زاده تنها^۱

شیرین طراز جمشیدی^۲

مریم عمادزاده^{۳*}

^۱دانشجوی دستیاری تخصصی پوست دانشگاه علوم پزشکی

مشهد، دانشکده پزشکی، مشهد، ایران

^۲استادیار پاتولوژی، بخش آسیب شناسی، دانشکده پزشکی،

دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

^۳استادیار پزشکی اجتماعی، واحد توسعه تحقیقات بالینی،

بیمارستان قائم، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران

Email: emadzadehm@mums.ac.ir

maryamemadzadeh@yahoo.com

مقدمه

پژوهش یکی از اساسی و اصلی ترین بخش ها در جوامع توسعه یافته است؛ به طوری که هیچ پیشرفت علمی و نیز حرکتی منطقی بدون پشتوانه ی تحقیقاتی ممکن نبوده است (۱). از منظر اقتصادی نیز تحقیقات امری ضروری است و میتواند بازده مناسب را داشته باشد چرا که پایه ی نوآوری، تغییر و تولید لوازم لازم و وسیله ای برای تولید می باشد (۲). پزشکی مدرن نیز از دیرباز به سمت پزشکی مبتنی بر شواهد رفته است و تحقیقات این حوزه روز به روز به بهتر شدن تشخیص ها و نیز درمان های موجود کمک می کند (۳) از آن جا که پژوهش یکی از محورهای اساسی در امنیت ملی هر کشوری محسوب می گردد یکی از مهم ترین شاخص های پژوهشی و تولید علم در تمام دانشگاه های جهان و از جمله دانشگاه های ایران، مقالات منتشر برگرفته شده از تحقیقات علمی و چاپ آن ها در مجلات معتبر می باشد. بر اساس گزارشات، تعداد مقالات چاپ شده توسط دانشگاهیان در سال ۲۰۱۴، در آمریکا به ازای هر ۱۰۰۰ نفر، در کره جنوبی به ازای هر ۶۰۰۰ نفر و در ایران به ازای هر ۱۲۰ هزار نفر یک مقاله بین المللی به چاپ رسیده است که البته کیفیت این مقاله ها از میانگین جهانی پایین تر بوده است (۴).

نگارش پایان نامه یکی از مهمترین واحدهای کوریکولوم درسی دانشجویان پزشکی و دندانپزشکی محسوب می شود (۵). انجام پایان نامه به عنوان یکی از وظایف مهم دانشجویان علوم پزشکی می باشد. از طرف دیگر پایان نامه های ارائه شده می تواند به عنوان منبعی اساسی در بهبود وضعیت سلامت جامعه در نظر گرفته شوند (۶). پایان نامه از منابع اطلاعاتی مهم موجود در کتابخانه های دانشگاهی در حیطه تحقیقات می باشد که یک محقق آن را بر عهده گرفته، به پایان می رساند و از نتایج حاصل از آن در تولید دانش، فن آوری جدید و تصمیم گیری مبتنی بر شواهد استفاده می کند و در نهایت سبب ارتقاء سلامت، بهبود شیوه زندگی و توسعه اقتصادی- اجتماعی جامعه می گردد (۶). تعداد مقالات چاپ شده در مجلات پزشکی کشور ما با توجه به جمعیت و تعداد دانشجویان پزشکی، در مقایسه با کشورهای کوچکی مانند

سوئد، دانمارک، فنلاند و هلند، که در آن کشورها پایان نامه اختیاری است، کمتر است (۷) همچنین در اغلب کشورهای توسعه یافته نگارش پایان نامه از اهمیت بالایی برخوردار بوده و نگارش خوب آن نشانگر بلوغ علمی و توانایی های دانشجو است (۸).

امروزه در مراکز دانشگاهی کشورهای پیشرفته، قسمت عمده ای از هزینه های دانشگاه را هزینه های مربوط به امور پژوهشی به خود اختصاص می دهد و این کشورها اهتمام گسترده ای به امر پژوهش دارند؛ با این حال در کشورهای در حال توسعه این امر هنوز نیازمند کار گسترده می باشد. پایان نامه دانشجویان نیز جزئی از آثار پژوهشی دانشگاه ها محسوب می گردند که به عنوان ابزاری تحقیقاتی قدرت ابتکار و خلاقیت علمی دانشجو را بر می انگیزد تا در راستای حل مشکلات علمی، درمانی و بهداشتی جامعه گام بردارد (۹). جهت ارتقاء کیفیت پایان نامه ها بسیاری از دانشگاهها اقدام به برگزاری کارگاه های آموزشی و ارائه درس آمار و روش تحقیق پزشکی نموده اند. عدم توجه به این موارد، تضعیف رتبه پژوهشی دانشگاه، عدم تبدیل پایان نامه به مقاله و به هدر رفتن امکانات مالی و معنوی دانشگاه را در پی خواهد داشت (۱۰). هدف از این مطالعه بررسی پیامد پژوهشی پایان نامه های دوره تخصص پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد در فاصله زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ می باشد.

روش کار

این مطالعه به صورت مقطعی و گذشته نگر در دانشگاه علوم پزشکی مشهد در سال ۹۹-۱۳۹۷ انجام گرفت (کد ۹۶۱۰۰۶) و با کد IR.MUMS.fm.REC.1396.693 در کمیته اخلاق سازمانی دانشگاه علوم پزشکی مشهد به تصویب رسید. در گام اول با استفاده از بانک پایان نامه های دانشکده پزشکی، لیست تمامی پایان نامه های دفاع شده در مقطع تخصص (و فوق تخصص) پزشکی در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ گردآوری شد. سپس با کمک همکاران حاضر در معاونت پژوهشی (پژوهان) خروجی مقالات منتشر شده از ۱۳۸۹ تا اواخر ۱۳۹۷ به تفکیک پایگاه استنادی آنها و

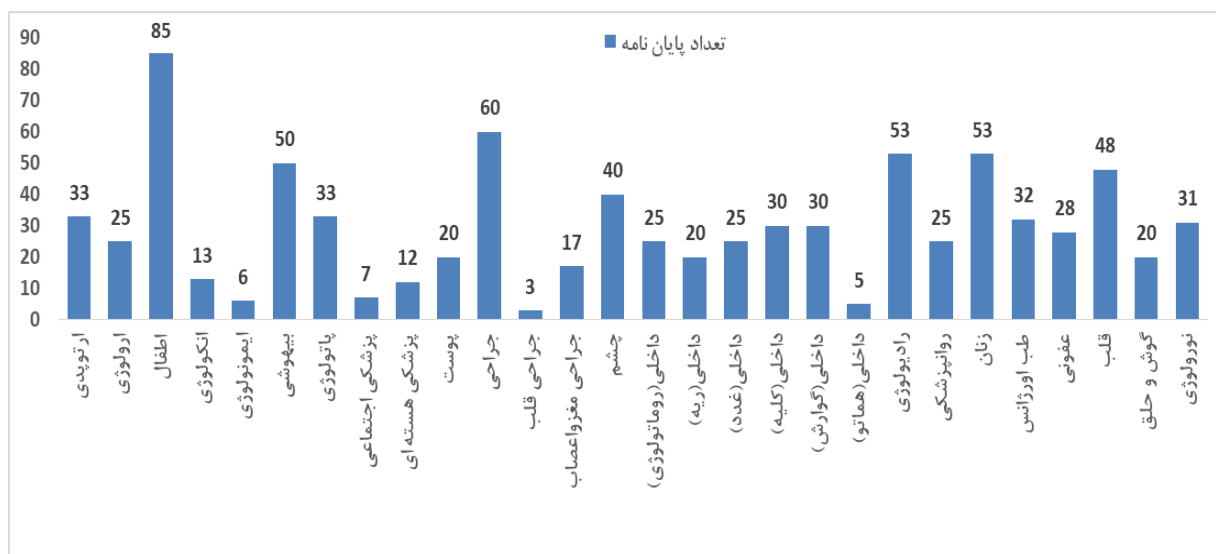
توصیف داده‌ها انجام شد. برای متغیرهای کمی میانگین و انحراف معیار و برای توصیف متغیرهای کیفی از درصد فراوانی استفاده شد. نمودارهای مناسب نیز با کمک نرم افزار اکسل رسم گردید.

نتایج

در مطالعه انجام شده بین سالهای ۱۳۹۷ و ۱۳۹۹، تعداد ۸۲۹ پایان نامه از پایان نامه‌های دانشگاه علوم پزشکی مشهد در مقطع دستیاری تخصص و فوق تخصص پزشکی در بین سالهای ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفته است. تفکیک فراوانی پایان نامه‌های مورد مطالعه بر اساس رشته‌های تخصصی در نمودار شماره ۱ نشان داده شده است.

همچنین خروجی ارائه‌های اعضای هیات علمی دانشکده پزشکی در همایش‌های مختلف (به تفکیک ارائه بصورت پوستر یا سخنرانی) تهیه شد. با جستجوی دستی، به بررسی همخوانی لیست تک تک مقالات و همایش‌ها با نام پایان نامه‌های دفاع شده پرداخته شد. این کار با استفاده از کلیدواژه‌های عنوان، نام استاد راهنما یا مشاور و نام دانشجو انجام شد.

در ادامه، در موارد چاپ شده، نوع مطالعه، اعتبار مجله‌ای که مقاله در آن چاپ شده، سال چاپ و گروه بالینی مربوطه یادداشت شد. در انتها آنالیز داده‌ها با تقسیم بندی گروه‌های آموزشی و سال‌های مختلف صورت گرفت و سیر پژوهشی در گروه‌های مختلف دانشگاه در کنار یکدیگر و در سال‌های مختلف بررسی شد. پس از ورود داده‌ها به نرم افزار SPSS

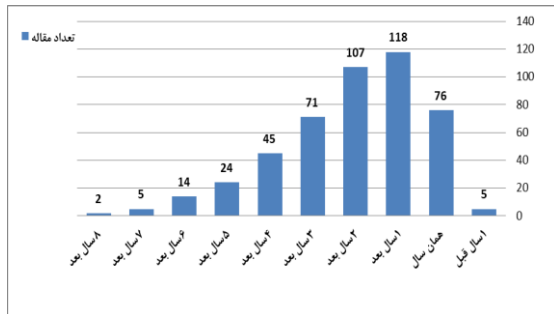

نمودار ۱. فراوانی تعداد پایان نامه براساس رشته تخصصی

تعداد پایان نامه‌ها در رشته‌های جراحی قلب، جراحی اعصاب، ایمنولوژی و پزشکی اجتماعی قرار دارند. از بین ۸۲۹ پایان نامه تعداد ۴۵۹ پایان نامه منجر به انتشار یک مقاله و تعداد ۸ پایان نامه منجر به انتشار ۲ مقاله گردیده است که نهایتاً می‌توان گفت ۴۶۷ پایان نامه (۵۶٫۳ درصد) منجر به انتشار مقاله شده‌اند.

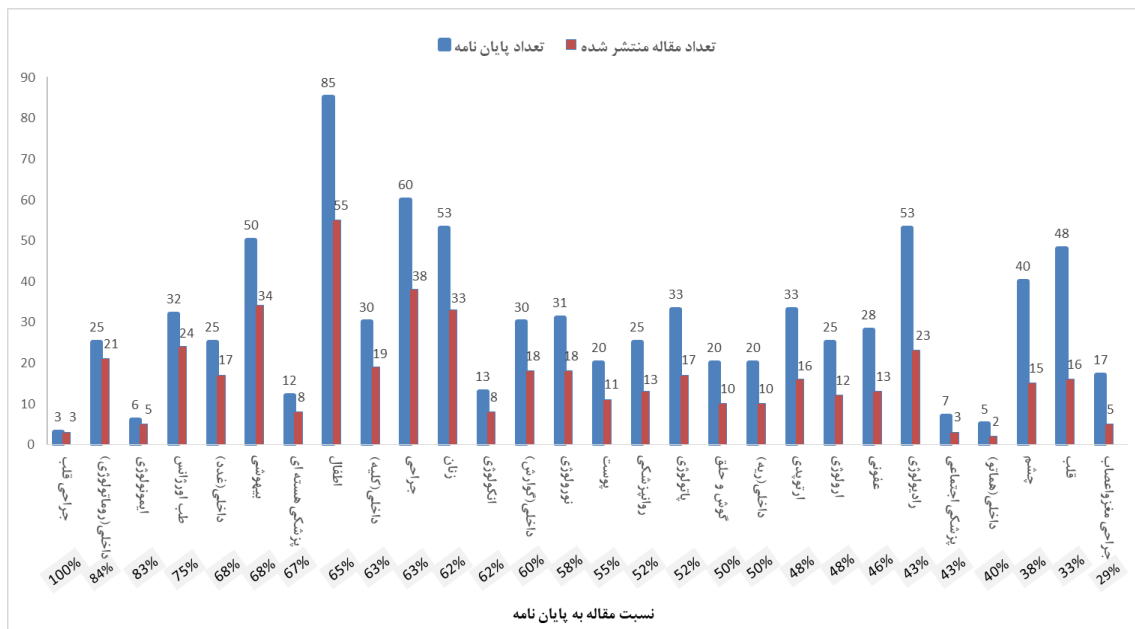
از بیشترین تعداد پایان نامه‌های بررسی شده به ترتیب رشته‌های داخلی (مجموع گرایش‌ها) با ۱۳۵ پایان نامه که ۱۶ درصد از کل را تشکیل می‌دهد و سپس رشته اطفال با ۸۵ پایان نامه (۱۰ درصد) و رشته جراحی با ۶۰ پایان نامه (۷ درصد) و در ادامه رشته‌های زنان، رادیولوژی، بیهوشی و قلب قرار دارند. و همچنین با توجه به نمودار شماره یک کمترین

زمان دفاع تا انتشار مقالات حدود ۲ سال زمان مورد نیاز است و بازه زمانی نیز از ۱ سال قبل دفاع پایان نامه تا ۸ سال بعد از آن می تواند متغیر باشد (نمودار ۳).

نمودار ۳. فاصله مدت زمان از دفاع تا انتشار مقالات

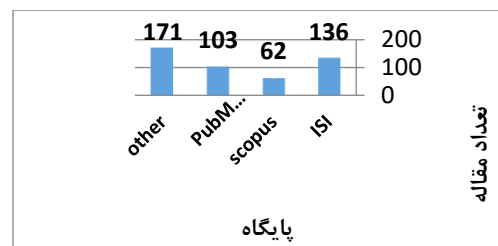
تعداد ۴۶۷ پایان نامه ای که منجر به انتشار مقاله شده اند به تفکیک رشته تخصصی بررسی شده است و همچنین در هر رشته نسبت مقاله به پایان نامه منتشر شده در همان رشته مورد ارزیابی قرار گرفته است. بدین منظور نمودار شماره ۴ ترسیم شده است.

نمودار ۴. تعداد پایان نامه و مقالات در هر رشته

بالاترین درصد انتشار مقالات از پایان نامه را به خود اختصاص داده اند به ترتیب مربوط به رشته های جراحی قلب

مقالات به تفکیک در دسته بندی چهار گانه زیر قرار گرفتند: Other، Pubmed (Medline)، Scopus، Web of Science (شامل پایگاه هایی از جمله: Copernicus، EMRO و SID و Chemical abstract). به ترتیب بیشترین نسبت تعداد مقالات در گروه Other با ۳۶ درصد و Web of Science با ۲۹ درصد و PubMed (Medline) با ۲۲ درصد و کمترین میزان نیز در پایگاه Scopus با ۱۳ درصد قرار دارد (نمودار ۲).

نمودار ۲. فراوانی تعداد مقالات منتشر شده در پایگاه های استادی

حدود ۸۰ درصد کل مقالات طی سه سال بعد از تاریخ دفاع منتشر شده اند. همچنین می توان گفت که بطور میانگین از

رشته های تخصصی در ۲۳ گروه جای گرفته اند که رشته داخلی خود به گرایش های هماتولوژی، غدد، ریه، روماتولوژی، کلیه و گوارش تقسیم شده است. سه رشته که

در جدول ۱ درصد انتشار مقالات در هر یک از رشته‌های تخصصی و همچنین به تفکیک پایگاه‌های استنادی قابل مشاهده می‌باشد.

با ۱۰۰ درصد، داخلی (روماتولوژی) با ۸۴ درصد و ایمونولوژی با ۸۳ درصد می‌باشند. سه رشته که پایین‌ترین نسبت انتشار مقالات از پایان‌نامه را به خود اختصاص داده‌اند به ترتیب مربوط به رشته‌های جراحی مغز و اعصاب با ۲۹ درصد، قلب ۳۳ درصد و چشم ۳۸ درصد می‌باشند.

جدول ۱. مقالات منتشر شده بر اساس پایگاه‌های استنادی

رشته تخصصی	تعداد پایان‌نامه	تعداد مقاله	نسبت مقاله/پایان‌نامه	ISI		PubMed (Medline)		Scopus		Other	
				تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
اطفال	۸۵	۵۵	۶۵٪	۱۸	۳۳٪	۶	۱۱٪	۸	۱۵٪	۲۴	۴۴٪
جراحی	۶۰	۳۸	۶۳٪	۱۶	۴۲٪	۸	۲۱٪	۴	۱۱٪	۱۰	۲۶٪
بیهوشی	۵۰	۳۴	۶۸٪	۸	۲۴٪	۸	۲۴٪	۵	۱۵٪	۱۴	۴۱٪
زنان	۵۳	۳۳	۶۲٪	۵	۱۵٪	۵	۱۵٪	۱۷	۵۲٪	۷	۲۱٪
طب اورژانس	۳۲	۲۴	۷۵٪	۴	۱۷٪	۶	۲۵٪	۱	۴٪	۱۳	۵۴٪
رادیولوژی	۵۳	۲۳	۴۳٪	۸	۳۵٪	۵	۲۲٪	۳	۱۳٪	۷	۳۰٪
داخلی (روماتولوژی)	۲۵	۲۱	۸۴٪	۵	۲۴٪	۵	۲۴٪	۲	۱۰٪	۸	۳۸٪
داخلی (کلیه)	۳۰	۱۹	۶۳٪	۴	۲۱٪	۳	۱۶٪	۱	۵٪	۱۱	۵۸٪
نورولوژی	۳۱	۱۸	۵۸٪	۷	۳۹٪	۲	۱۱٪			۱۰	۵۶٪
داخلی (گوارش)	۳۰	۱۸	۶۰٪	۵	۲۸٪	۴	۲۲٪	۱	۶٪	۸	۴۴٪
پاتولوژی	۳۳	۱۷	۵۲٪	۶	۳۵٪	۷	۴۱٪			۴	۲۴٪
داخلی (غدد)	۲۵	۱۷	۶۸٪	۵	۲۹٪	۲	۱۲٪	۴	۲۴٪	۷	۴۱٪
قلب	۴۸	۱۶	۳۳٪	۳	۱۹٪	۴	۲۵٪	۱	۶٪	۷	۴۴٪
ارتوپدی	۳۳	۱۶	۴۸٪	۳	۱۹٪	۹	۵۶٪			۴	۲۵٪
چشم	۴۰	۱۵	۳۸٪	۴	۲۷٪	۶	۴۰٪	۲	۱۳٪	۳	۲۰٪
عفونی	۲۸	۱۳	۴۶٪	۳	۲۳٪	۱	۸٪	۲	۱۵٪	۷	۵۴٪
روانپزشکی	۲۵	۱۳	۵۲٪	۵	۳۸٪	۲	۱۵٪			۶	۴۶٪
ارولوژی	۲۵	۱۲	۴۸٪	۱	۸٪	۶	۵۰٪	۲	۱۷٪	۳	۲۵٪
پوست	۲۰	۱۱	۵۵٪	۷	۶۴٪	۱	۹٪	۱	۹٪	۲	۱۸٪
داخلی (ریه)	۲۰	۱۰	۵۰٪			۲	۲۰٪	۱	۱۰٪	۷	۷۰٪
گوش و حلق	۲۰	۱۰	۵۰٪	۶	۶۰٪	۳	۳۰٪			۱	۱۰٪
انکولوژی	۱۳	۸	۶۲٪	۴	۵۰٪	۲	۲۵٪	۱	۱۳٪	۲	۲۵٪
پزشکی هسته‌ای	۱۲	۸	۶۷٪	۵	۶۳٪	۱	۱۳٪	۲	۲۵٪		
ایمونولوژی	۶	۵	۸۳٪	۳	۶۰٪	۲	۴۰٪				
جراحی مغز و اعصاب	۱۷	۵	۲۹٪					۱	۲۰٪	۴	۸۰٪
پزشکی اجتماعی	۷	۳	۴۳٪	۱	۳۳٪					۲	۶۷٪
جراحی قلب	۳	۳	۱۰۰٪			۱	۳۳٪	۲	۶۷٪		
داخلی (هماتو)	۵	۲	۴۰٪			۱	۵۰٪	۱	۵۰٪		
مجموع	۸۲۹	۴۶۷	۵۶٪	۱۳۶	۲۹٪	۱۰۲	۲۲٪	۶۲	۱۳٪	۱۷۱	۳۷٪

گفت ۱۶,۳ درصد از ۸۲۹ پایان نامه مورد بررسی در همایش ها ارائه شده اند و به طور میانگین حدود ۲۱ درصد پایان نامه های هر رشته در همایش ها به شکل های گوناگون ارائه می شوند. در بررسی های به عمل آمده در رشته های تخصصی از بیشترین نسبت تعداد همایش ها به پایان نامه ها می توان جراحی قلب (۶۷ درصد)، پزشکی هسته ای (۵۸ درصد) و داخلی (روماتولوژی با ۴۰ درصد) را نام برد و همچنین در بین رشته های مورد بررسی قلب (۲ درصد)، ارتوپدی (۳ درصد) و رادیولوژی با ۴ درصد از کمترین نسبت ها برخوردار می باشند.

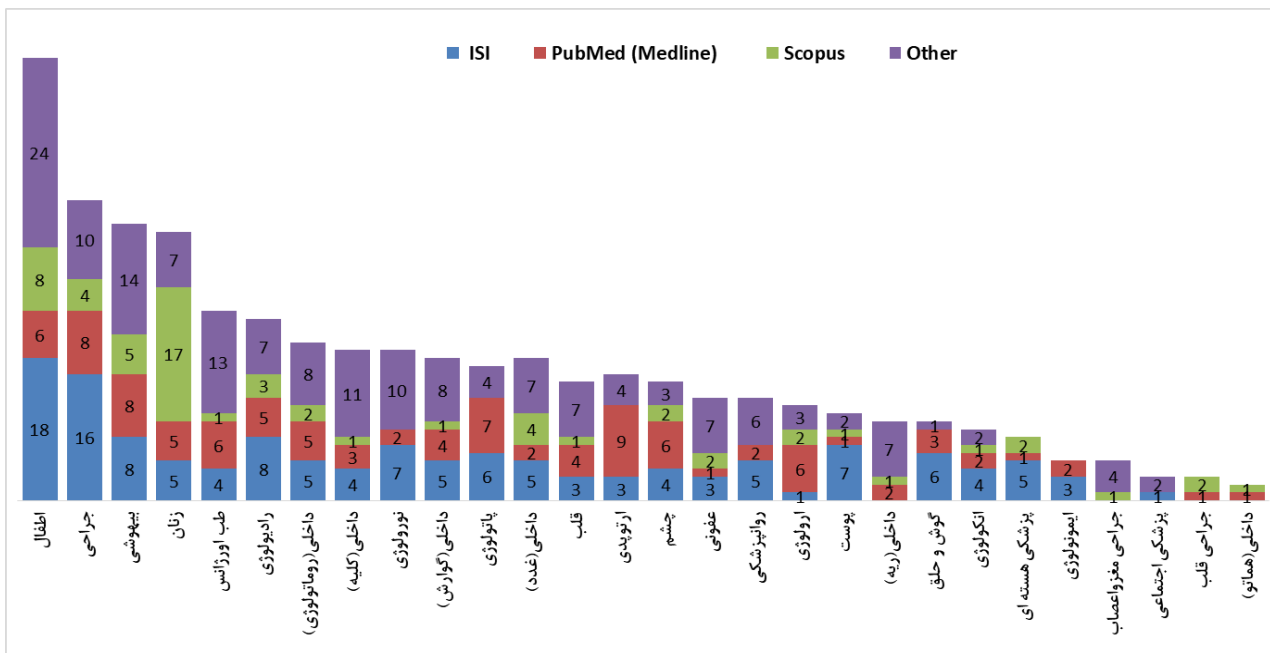
در انتها، به بررسی بودجه مصرف شده برای پایان نامه های مذکور پرداخته شد. تنها ۵۳۵ (۶۴,۵ درصد) پایان نامه دارای بودجه تخصیص یافته مشخص بودند (بین حدود ۲۰ هزار تومان تا حدود ۳۲ میلیون تومان). برای باقیمانده پایان نامه ها در این مطالعه اعتبار تخصیص یافته مشخصی ذکر نشده است. لازم به ذکر است که بطور متوسط ۵۰٪ پایان نامه ها بودجه ای کمتر از ۶۴۰ هزار تومان و ۷۵٪ آنها بودجه ای کمتر از حدود ۲ میلیون تومان نیاز داشته اند. به طور میانگین می توان گفت حدود ۱ میلیون و ۷۰۰ هزار تومان بودجه تخصیص یافته به هر پایان نامه بوده است. لازم به ذکر است کل بودجه ای که طی سالهای مذکور صرف این پایان نامه ها شده برابر با ۱۴,۱۰۱,۷۳۸,۹۸۰ ریال بوده است و با توجه به اینکه تنها ۴۶۷ مقاله از این تعداد پایان نامه به چاپ رسیده است، میتوان اظهار داشت که بطور متوسط بیش از ۳ میلیون تومان برای چاپ هر مقاله هزینه شده است.

برای درک بهتر در مورد فراوانی مقالات پایان نامه ها در پایگاه های مختلف و مقایسه بهتر آنها با یکدیگر از نمودار شماره ۵ به شکل زیر نیز استفاده شده است.

همانطور که از جدول ۱ و نمودار ۵ برمی آید بیشترین نسبت مقاله منتشر شده در پایگاه های Web of Science ، Scopus ، PubMed (Medline) و other به کل مقالات منتشر شده در هر رشته، به ترتیب مربوط به رشته های پوست (۶۴٪)، جراحی قلب (۶۷٪) و زنان (۵۲٪)، ارتوپدی (۵۶٪)، جراحی مغز و اعصاب (۸۰٪) می باشد.

همچنین لازم به ذکر است که بیشترین تعداد مقاله منتشر شده در پایگاه Web of Science (بدون در نظر گرفتن نسبت آن به کل مقالات هر رشته) مربوط به رشته اطفال با ۱۸ مقاله (۱۳٪ از کل مقالات چاپ شده در اندکس ISI) و پس از آن مربوط به رشته جراحی با ۱۶ مقاله (۱۲٪) می باشد. در رابطه با مقالات منتشر شده در پایگاه پاب مد، ارتوپدی (۹٪)، بیهوشی و جراحی (هر کدام با ۸٪) در صدر قرار دارند. رشته زنان نیز با چاپ ۱۷ مقاله در اندکس اسکوپوس (۲۷٪) بیشترین تعداد مقاله منتشر شده در این پایگاه را دارا می باشد.

از بین ۸۲۹ پایان نامه مورد بررسی تعداد ۱۳۵ پایان نامه در همایش ها مطرح شده اند که از این تعداد ۹۲ پایان نامه (۶۸ درصد) با عنوان پوستر و تعداد ۴۲ پایان نامه (۳۱ درصد) با عنوان سخنرانی و همچنین ۱ پایان نامه هم بصورت پوستر و هم بصورت سخنرانی مطرح شده اند. در نهایت می توان

نمودار ۵. فراوانی مقالات هر رشته به تفکیک پایگاه های استنادی

بحث

در این مطالعه تعداد ۸۲۹ پایان نامه مورد بررسی قرار گرفت. تعداد مقاله های منتشر شده از پایان نامه های مورد بررسی ۴۶۷ مقاله می باشد که می توان گفت حدود ۵۶ درصد از پایان نامه ها منجر به انتشار مقاله شده اند. حدود ۸۰ درصد مقالات سه سال بعد از دفاع منتشر شده اند. به طور میانگین از زمان دفاع تا انتشار مقاله حدود ۲ سال زمان مورد نیاز است. بیشترین تعداد مقالات در گروه other (شامل SID, Emro, Copernicus, chemical abstract) با ۳۶ درصد مقالات و کمترین آن در پایگاه SCOPUS با ۱۳ درصد از مقالات می باشد. همچنین دو پایگاه Web of Science و pubmed به ترتیب ۲۹ و ۲۲ درصد از مقالات را به خود اختصاص داده اند.

از این میان سه رشته ای که بالاترین درصد انتشار مقالات نسبت به پایان نامه را به خود اختصاص داده است جراحی قلب، روماتولوژی و ایمونولوژی به ترتیب با ۱۰۰ درصد، ۸۴ درصد و ۸۳ درصد می باشند. از لحاظ بیشترین فراوانی مقالات منتشر شده در هر رشته می توان به رشته داخلی (در صورت تجمیع گرایش ها: ۱۹ درصد مقالات) و پس از آن

اطفال (۱۲ درصد) و رشته جراحی (۸ درصد از کل مقالات) را نام برد.

در مطالعه ای توصیفی- تحلیلی صورت گرفته توسط خزاعی و همکاران در سال ۱۳۹۶ در کرمانشاه، از ۲۴۱ مورد پایان نامه، ۲۰۴ مورد مربوط به گروه های بالینی بود. در حدود ۳۰٪ موارد مدت زمان اجرای طرح بین ۱۲-۱۸ ماه گزارش شده بودند. بیش از نیمی از پایان نامه ها نمره ارزشیابی بین ۱۷-۱۸ داشتند و تنها ۷۹ مورد (۳۲/۷۸٪) چاپ مقاله داشتند (۱۱). این در حالی است که در مطالعه ما بیش از ۵۵٪ پایان نامه ها منجر به تولید مقاله شده است. این اختلاف می تواند ناشی از مقطع متفاوت دانشجویان (دستیاران در مطالعه کنونی و دانشجویان دوره پزشکی عمومی در مطالعه خزاعی) باشد.

در مطالعه حیدری و همکاران در سال ۱۳۹۳، پایان نامه های کارشناسی ارشد پرستاری انجام شده طی سال های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۰ در دانشکده پرستاری و مامایی مشهد و مقالات حاصل از آنها، از طریق مراجعه به پایگاه های اینترنتی معتبر مورد جستجو قرار گرفت. ۹۲ پایان نامه در فاصله زمانی مذکور نگارش شده بودند که از این میان، ۷۰ مقاله منتشر شده بود. ۳۹ درصد از پایان نامه های مورد بررسی در دسته توصیفی، کیفی، مقطعی، ۳۸ درصد در دسته مطالعات موردشاهدی و

نامه‌ها دارای کیفیت مطلوب و ۲۶/۳٪ از پایان نامه‌ها از جنبه‌های مختلف دارای نقاط ضعف بودند (۱۶). این نتایج حاکی از این است که عدم وجود خروجی پژوهشی یک پایان نامه (مقاله) می‌تواند به دلیل کیفیت نامناسب موضوع انتخاب شده یا مناسب نبودن نحوه نگارش و ارائه نتایج آن باشد. به نظر می‌رسد این موارد با داوری‌های بهتر و دقیق‌تر پروپوزال‌های پایان نامه‌ها و شرکت دستیاران در کارگاه‌های اختصاصی نگارش مقاله قابل اصلاح باشد.

در مطالعه حاضر نسبت به موارد مشابه بررسی شده می‌توان گفت برای اولین بار به تفکیک رشته‌های تخصصی بررسی برون ده پژوهشی در زمینه ارائه مقالات و همچنین مطرح شدن همایش‌ها انجام شده است. بنظر می‌رسد یکی از دلایل بالا بودن تعداد مقالات در رشته‌های اطفال، ارتوپدی و زنان، می‌تواند دارا بودن اندکس ISI در ژورنال اطفال، PubMed در ژورنال ارتوپدی و Scopus در ژورنال زنان دانشگاه مشهد باشد، به اینصورت که این مجلات ممکن است امکان چاپ خارج از نوبت مقالات منتشر شده در رشته مربوطه را فراهم سازند. همچنین ممکن است سخت‌گیری داوران این مجلات نسبت به مقالات منتج از پایان نامه‌های همکارانشان کمتر باشد. پژوهش پیش رو محدودیتهایی نیز داشت، از جمله اینکه به دلیل تقسیم بندی نامناسب رشته‌های مطالعاتی و همپوشانی آنها در سالهای مذکور و حتی در برخی موارد انتخاب اشتباه اساتید در انتخاب رشته و نام گذاری نامناسب دانشجویان امکان آنالیز دقیق به تفکیک رشته‌های مطالعاتی میسر نشد. همچنین به دلیل جستجوی دستی امکان اشتباه در تحلیل نتایج اجتناب ناپذیر می‌باشد. برخی مقالات که با اندکس ISI ثبت شده‌اند پس از بررسی مشخص شد که دارای اندکس ESCI هستند که از لحاظ اعتبار پایین‌تر از اندکس ISI هستند اما در پژوهان با اندکس ISI ثبت شده‌اند. همچنین علیرغم اینکه هدف اصلی این پژوهش بررسی برون ده پژوهشی پایان نامه‌های دستیاران تخصصی پزشکی بود، به دلیل مهیا نبودن لیست مجزایی از دستیاران تخصصی،

هم گروهی، و ۲۳ درصد در دسته مطالعات کارآزمایی بالینی تصادفی قرار داشتند (۱۲).

صابری و همکاران ۱۰۱ پایان نامه دستیاری دانشگاه علوم پزشکی گیلان را از فروردین ۸۳ تا اسفند ۸۷ از نظر نوع مطالعه و پذیرش در مجله و کنگره بررسی کردند. مشخص شد که ۶۸/۳٪ پایان نامه‌ها در مجله‌ای انتشار یافته و ۴۷/۵٪ پایان نامه‌ها در کنگره ارائه شده‌اند. همچنین در این مطالعه ذکر شد که مطالعات توصیفی با ۵۱/۵٪ بیشترین و ارزیابی از مونه‌های تشخیصی با ۵/۹٪ کمترین نوع مطالعه انجام شده بودند. علت انتشار بیشتر مقالات در این مطالعه نسبت به مطالعه کنونی، می‌تواند به دلیل تفاوت در زمان انجام پژوهش و همچنین تفاوت در دانشگاه انجام شده باشد (چرا که سیاست‌های دانشگاهها نسبت به ارائه مقاله در مقاطع مختلف متفاوت می‌باشد). همچنین این مقاله بطور کلی پایان نامه‌های دستیاران دانشگاه علوم پزشکی گیلان را بررسی کرده بود و نه صرفاً پایان نامه دستیاران رشته پزشکی را. در مطالعه صابری، نتایج به تفکیک پایگاهها و رشته‌ها مورد بررسی قرار نگرفته بودند (۱۳).

در مقاله منتشر شده توسط حاضری و همکاران در پژوهش نامه علم سنجی در سال ۱۳۹۶، مشخص شد که روند استخراج مقاله از پایان نامه‌های کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی در بازه زمانی ۸۰ تا ۹۲ دارای رشد نمایی با ضریب رشد بوده است. همچنین مشخص شد که تنها ۳۹٪ از پایان نامه‌ها منجر به تولید مقاله شده‌اند (۱۴).

در مطالعه ای که توسط سبحانی و همکاران در سال ۱۳۸۵ بر روی پایان نامه‌های سال‌های ۷۰-۸۵ در دانشگاه علوم پزشکی گیلان انجام شد، مشخص شد که تنها ۱۵/۴٪ از پایان نامه‌ها از نظر رعایت اصول علمی نگارش در حد عالی بودند و بقیه پایان نامه‌ها دارای درجات مختلفی از نقص و کاستی بودند. بیشترین اشکال در قسمت منابع و بحث و کمترین اشکال در قسمت نتایج مشاهده گردید (۱۵) همچنین میرصمدی در پژوهشی در دانشگاه علوم پزشکی ایران گزارش کرد که در نیمه اول سال ۱۳۸۵، ۷۳/۷٪ درصد پایان

برگزاری کلاسهای آموزشی مقاله نویسی برای بالا بردن مهارت دانشجویان و ایجاد انگیزه و روشن کردن اهمیت پژوهش در رشته تخصصی می تواند در افزایش میزان و کیفیت برون ده پژوهشی پایان نامه ها موثر باشد.

تقدیر و تشکر

این مقاله مستخرج از پایان نامه دوره پزشکی عمومی نویسنده اول در دانشگاه علوم پزشکی مشهد می باشد. بدین وسیله از خانم سامی راد جهت کمک در استخراج داده ها و همچنین از واحد توسعه تحقیقات بالینی بیمارستان قائم (عج) در همکاری در تحلیل داده ها سپاسگزاری می شود.

نتایج پایان نامه های دستیاران تخصصی و فوق تخصصی هر دو با هم در این مطالعه سنجیده شد.

نتیجه گیری

مطالعه حاصل نشان داد که تنها حدود نیمی از پایان نامه ها منتج به ارائه مقاله شده است و زمان مورد نیاز از دفاع پایان نامه تا چاپ هر مقاله بطور متوسط ۲ سال بوده است. به طور میانگین حدود ۲۱ درصد پایان نامه های هر رشته در همایش ها به شکل های گوناگون ارائه می شوند. هم چنین میتوان اظهار داشت که بطور متوسط بیش از ۳ میلیون تومان برای چاپ هر مقاله هزینه شده است.

References

1. Rashidi M, Ghojzadeh M, Vahedi L, Sadeghi Gh AM, Azami-Aghdash S. Challenges and strategies for the promotion of research in Tabriz University of Medical Sciences, Iran: The analysis of stakeholders' views. *J Anal Res Clin Med*. 2015;3(4):206-18.
2. Malekzadeh R, Mokri A, Azarmina P. Medical science and research in Iran. 2001.
3. Beven K. A manifesto for the equifinality thesis. *Journal of hydrology*. 2006;320(1-2):18-36.
4. Atreya AR, Stefan M, Friderici JL, Kleppel R, Fitzgerald J, Rothberg MB. Characteristics of successful internal medicine resident research projects: predictors of journal publication versus abstract presentation. *Academic Medicine*. 2018;93(8):1182-8.
5. Nieminen P, Sipilä K, Takkinen H-M, Renko M, Risteli L. Medical theses as part of the scientific training in basic medical and dental education: experiences from Finland. *BMC medical education*. 2007;7(1):51.
6. Rezaeian M, Salem Z, Dehghan S, Saya AR. Critical appraisal of the submitted Theses by medical students of Rafsanjan Medical School during 1993-2003. *Strides in development of Medical Education*. 2015.
7. Kolahi A, Fasar Ar, Molavinojumi M, Kolahi S, Malekafzali H. Compare the quality of medical thesis, University of Medical Sciences in 71-1370 and 78-1377. *Journal Hakim*. 2003.
8. Radafshar G, Sobhani A, Sadegh F. Survey the attitudes towards thesis writing process among students of Guilan University of Medical Sciences. *Journal of Guilan University of Medical Sciences*. 2010;19(74):86-97.
9. Jaefari F, Tabibian F, Fatemi T. Structure and characteristics of postgraduate dissertations of Isfahan University of Medical Sciences (1989-1999). *Iranian journal of medical education*. 2003;3(1):15-22.
10. Shahbazi A, Haraji A, SHEYBANI NA, Mehrshadian M, Valaei N, Hooshyarfard A, et al. Evaluation of the accuracy of research variables, study population, sample size and sampling methods in terms of research methodology in student theses of Islamic Azad University, dental branch. 2010.
11. Khazaei M R, Karimi A, Heydari M B, Khazaei M. The Characteristics of General Medicine Thesis in Kermanshah University of Medical Sciences during Five Years Periods. 3. 2018; 6 (2) :7-12
12. A Heydari, M Sadeghnezhad. Assessment of nursing MSc theses and their levels of evidence, *Iranian Journal of Medical Education* 2014; 14(10):879-887
13. A Saberi, S Fakhrieh Asl, S Nemati, A Heydarzadeh, E Mansourian, Study Models and Some Other Parameters in Medical Residential Theses, *Journal of Guilan University of Medical Sciences* 22 (86), 24-31
14. Hazeri A, 2016, review of the publication status of the master's theses of information science and epistemology, *Scientific Research Journal*, 6: 15-28
15. Sobhani A, Porramezan M, Zakernaghbi A. Principles of scientific writing theses research medical students. *Gilan Univ Med Sci J*. 1998;26:16-22.
16. Mirsamadi M, Chehreei A, Bagherzade A. Theses of graduate medical course in the first semester of 1999 university of medical sciences and health services in terms of scientific principles of writing. *Iran Univ Med Sci J*. 1999;9(32):741-50.

Original Article

Assessment of the research output of medical residency course thesis of Mashhad University of Medical Sciences

Received: 23/11/2022 - Accepted: 14/10/2023

Mahsa khanzadeh Tanha¹
Shirin Taraz Jamshidi²
Maryam Emadzadeh^{3*}

¹*Dermatology resident, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran*

²*Department of Pathology, Faculty of Medicine, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran*

³*Clinical Research Development Unit, Ghaem Hospital, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran*

Email: emadzadehm@mums.ac.ir
maryamemadzadeh@yahoo.com

Abstract

Introduction

One of the most important indicators of research and science production is published articles derived from scientific research. In the present research, articles published from the thesis of the medical specialization course of Mashhad University of Medical Sciences have been reviewed.

Material and Method

Thesis published from 2010-2014 in the specialized residency program were examined. The list of published articles from 2010-2018 was obtained by separating the citation databases. The amount of articles published from thesis was determined and the index of the desired journal was also recorded.

Results

467 out of 829 thesis (56.3%) have led to the publication of articles and 135 thesis (16.3%) have led to presentation in conferences. The time required from the defense of thesis to the publication of articles is about 2 years. ISI and PubMed have 29% and 22% of the published articles, respectively. In terms of the highest frequency of articles published in each field, we can mention internal field (19% of articles), followed by pediatrics (12%) and surgery (8% of all articles). The search results showed that 535 thesis (64.5%) have specific assigned credits, the total of which is about 14,101,738,980 Rials for all disciplines (about 30million Rials for each published article).

Conclusion

It seems that only half of the students have done more research and presented articles from thesis in the field of their specialty. Delineating the importance of research and the need to obtain new medical findings, as well as creating platforms and facilities for students and empowering them to write articles can help to increase their motivation.

Key words

Thesis, residency course, article, research, databases of articles

Acknowledgement: There is no conflict of interest